

CENTENARI DE DARWIN

Charles Robert Darwin (1809-1882), viu la seva infantesa a Shrewsbury (Anglaterra) fins que intenta de seguir la carrera de medicina, com el seu pare, a les Universitats d'Edimburg i Cambridge. En contacte amb els naturalistes del seu temps, pren part en aventures notables com la de pujar al globus Eagle en la seva circumnavegació per Amèrica del Sud i les illes del Pacífic, de l'any 1831 al 1836. La precària salut l'empeny a retirar-se a Down House al Comtat de Kent, on sistematitza la informació d'impressions recollides durant el viatge, en geologia, botànica i zoologia. Treballa i investiga sobre l'evolució dels éssers vius i els processos de selecció natural de les espècies més fortes i adaptables al medi; és a dir, aquelles les funcions de les quals s'adapten millor a les exigències del medi.

Distanciant-se de l'enfocament de la teologia natural que rebutjava els estudis sobre l'adaptació recíproca de plantes i animals en la naturalesa i postulava el manteniment del status quo per part de la providència, Darwin coneix a fons l'obra de Thomas Malthus: Assaig sobre la població (1798), segons la qual la població augmenta més depressa que els recursos necessaris per a la seva subsistència. Se sent influït per l'obra de William Paley: Teologia natural, o l'evidència de l'existència i atributs de la Deïtat, recollida de les aparences de la naturalesa (1802) a partir de la qual estableix les idees inicials que desenvolupa rà més endavant.

Lluita i calamitats en el creixement de la població o en la naturalesa, demostraven la tendència del procés de selecció natural a eliminar els éssers més ineptes i a engendrar variacions orgàniques que es transmeten hereditàriament. D'ací, la generalització de la idea de lluita per la supervivència, que juntament amb les conclusions de Lamarck sobre els mecanismes biològics d'herència de característiques adquirides (Filosofia zoològica, 1809) duen a Darwin a matitzar les seves posicions en les obres més famoses com ara: L'origen de les espècies (1859) i La descendència de l'home (1871). En elles s'expressa una de les idees més centrals en la teoria de l'evolució: l'existència d'un tronc comú - en l'origen de la gran varietat d'espècies en el món orgànic.

L'aplicació de les idees darwinianes al món històric, social i moral de la segona meitat del segle dinou, i la seva influència en l'evolucionisme que impregnà el pensament científic social de l'època, és ben palès. Força aviat es pot parlar de darwinisme - com a corrent de pensament que, en aliança amb la filosofia positiva i l'evolucionisme naturalista, produeix noves possibilitats d'explicació de formes de canvi social i introdueix la noció de progrés qualitatiu en la història de la humanitat.

Les concepcions de Darwin, sintetitzant les de Lamarck i Spencer, influencien el pensament polític de principis del nostre segle - en el debat sobre individualisme versus col·lectivisme. El paper de la racionalitat humana en connexió amb la classe social i la raça, la justificació de la jerarquia de les races i pobles, i a l'ensens de l'imperialisme, foren defensats i atacats per moviments que es deien hereus de les idees darwinianes. El Darwinisme social es divideix en dues branques: el conservador i el reformista o liberal, al tombar el segle vint. Els primers advocaven el "laissez faire" en una economia i societat, com a conseqüència lògica de l'evolució natural. Els segons intentaren de reformar aquesta premisa, distingint entre les lleis d'evolució natural i les aplicables al desenvolupament humà i social.

El rebuig de l'analogia biològica per part dels darwinistes reformistes no impedeix que anys més endavant, les concepcions evolucionistes i organicistes fessin forat en una de les tendències més arrelades de la sociologia del segle vint, l'estructural-funcionalisme. El pensament marxista evoca les mateixes fonts, quant a la idea de progrés social, sense explicitar-les d'antuvi. En rigor, però, caldria parlar de paral·lelisme entre la importància de l'aportació de Darwin a l'evolució històrica de les societats. Aquest any, més que mai, Darwin es mereix capítol apart en la commemoració del seu centenari.

Carlota Solé
Universitat de Barcelona